

Тюбешу

Эки жанына да сейирлик эмда хайырлы ушакъ

КъМР-ни Парламентини Председатели Татьяна Егорова къыралны бек иги эмда даражалы вузларындан бири - Москваны халкъла аралы халла жаны бла къырал институтуну (МГИМО) делегациясы бла тюбешгенди.

Спикер быллай тюбешуени мағаналары уллу болганын чертип, студентлеге регионну законла чыгарыуучу баш органыны иши бла шагърейлену сейир боллуғуна ышандырганды. «Жаш тѳлюбюз къалай жашаганын мен къачан да билдире суйгенме. Аны проблемалары бизни да сагъайтмай къоймайдыла», - дегенди ол.

Институтну башчыларындан бири, Юретиу иш эм жаш тѳлю политика жаны бла управленясыны башчысы **Станислав Суворцев** а аланы бери келгенлерини мурагы бек алгъа республика бла танышыу, кѳп жанлы байламлыкъла тохтадырыу, мындагы жаш тѳлю бла бирге ишлеу болганын билдиргенди. Ушакъны кезиунде къонакъла МГИМО-да иш къалай къуралганыны, бийик квалификациялы специалистлени хазырлауу, амалларыны, окуу юйде тамамланган проектлени эмда алагъа регион вузлары студентлерин къатышдырыуу юсюнден айтхандыла.

Волонтѳр къымылдауға энчи эс бѳлюнгенди. 2018 жылда футболдан дуняяны чемпионаты Россейде бардырыллыкъды. Анга хазырлануу ишлеге вуз да къошулганды. Аны бла байламлы анда волонтерланы да юйретирикдиле. Институт КъМР-ден студентлени да быллай даражалы спорт эришиуну тынгылы бардырыуға къошуучулыкъ этерге, Москвада сайлауладан ѳтерге чакъырганды.

Андан тышында, жыйылууда 2012 жылда Къабарты-Малкъарда МГИМО-ну регион обществосу къуралганы, ол студентлени араларында тири иш бардырганы, жаш адамланы бирикдирге келгендиргени чертилгенди. Станислав Суворцев а бу тюбешуе келген студентле окууу, жамаут ишни да бирча ахшы тамамлаганларын, КъМР-ден кѳле институтну

айырмалы бошаганын айрып айтханды.

Татьяна Борисовна уа делегацияға депутатла жаш тѳлю политиканы тынгылы къурауға аслам мағана бергенлерин билдиргенди.

- Бизни регионну Парламенти «Къабарты-Малкъар Республикада жаш тѳлю политиканы юсюнден» законну биринчилени санында къабыл кѳргенди. Биз аны дайым тюрлендиргенлей, жангыртханлай турабыз. Алай, баям, жангы право актыны жарашдырыуға заман жетгенди. Аны юсюнден жаш адамланы оюмларын да эшитсек иги эди, - дегенди ол.

Татьяна Егорова дагыда КъМР-ни Парламентинде ѳсуп келген тѳлюю законну сейирлерин бла эркинликлерин толтурууға себеплик этер эмда республиканы къырал эм политика ишин тийишлисича бардырылык кадрланы хазырлау муратда Жаш тѳлю палата къуралганын айтханды. Бий-

ыл аны тѳртюнчю чакъырыуу ишлейди. Ол тамамлаган жумушланы квалитетлары уа жылдан-жылға игилене бардыла, дегенди спикер.

Алай бла Жаш тѳлю палатаны членлери кеслерини башламчылыкларын жашауда бардырыуға, законла жарашдырыуға юйренди, «Мени законла чыгарыуучу башламчылыкым» деген конкурсда ахшы кѳрмюле болдурадыла. Сѳз ючюн, былтыр сегиз ишден жетиси сауғалы жерлеге чыкыгандыла, бири уа социальный политикадан секцияда хорлагъан да этгенди.

Парламентни башчысы студент жылла заууклу, аны бла бирге уа жууалпы да болганын хазыр эсертгенди. Бу заманда инсан тамблагъа юнюню сагышын этеди, арта битеу жашауунда жарарлык усталыкны алады. «Жаш адамланы къыйнаган затладан кері болмайыкъ, республикабыз, къыралыбыз да айныр ючюн,

къолдан келгенни аямайыкъ, деп къошханды ол.

- Сиз ѳсуп келген тѳлюю проблемаларын теренинден билесиз. Бизге бююнлюкде жаш адамларыбызны тѳгереклерине жыяллыкъ, аланы ызларындан эталлыкъ алчылары ачыкларга керекди, - дегенди спикер.

Ахырында Татьяна Борисовна студентлеге сайлагъан ишлеринде жетишимли болуларын тежегенди. Къонакъла уа анга, сейир тюбешу ючюн ыразылыкларын билдире, эсде къалырча сауға бергенди. Андан сора да, студентле мероприятыны къурагъанлаға - РФ-ни Федеральны Жыйылууну Кырал Думасыны депутатлары **Анатолий Бифовха** бла **Геккисаны Заурга** - ыспас этгенди.

Люба Батырова,
КъМР-ни Парламентини
пресс-службасы.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысында Аш-азыкъ рыноклада болумну билип туруу, аны тюрленгенине терк окуна мадар этиу жаны бла оператив штабны Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны 2015 жылда 13 апрельде чыгарылган 34-РГ номерли буйругу бла къабыл кѳрюлген къауумна тюзетиуле кийириуну юсюнден

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны БУЙРУГУ

1. Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысында Аш-азыкъ рыноклада болумну тинтип эмда билип туруу, аны тюрленгенине терк окуна мадар этиу жаны бла оператив штабны Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны 2015 жылда 13 апрельде чыгарылган 34-РГ номерли буйругу бла къабыл кѳрюлген къауумна быллай тюзетиуле кийирирге:

а) оператив штабны къауумна бу адамланы къошарга:

Алакаев А.М. - Нальчик шахар округу жержерли администрациясыны башчысы (ыразылыгына кѳре)

Болотоков В.Х. - Терк муниципал районну жержерли администрациясыны башчысы (ыразылыгына кѳре)

Текушев А.А. - Чегем муниципал районну жержерли администрациясыны башчысыны къуллугун толтурган (ыразылыгына кѳре)

Ячный И.В. - Прохладна муниципал районну жержерли администрациясыны башчысы (ыразылыгына кѳре);

Б/С.А.Говоровну къуллугун жангыдан быллай жазарга: «Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствоосуну Председателини биринчи орунбасары-Къабарты-Малкъар Республиканы эл молк министри» (оператив штабны башчысы);

в) К.М.Ахоевну, М.А.Дадовну, М.М.Кодзоковну, М.А.Паноговну оператив штабны къауумундан кетерирге.

2. Бу буйрукъ анга къол салынган кюнден башлап кючюне киреди.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы
Нальчик шахар, 2016 жыл 1 февраль, №2-РГ

Ю. КОКОВ

Кенеш

Кюрешедиле, алай хал алыкъа къолай туйюлдю

Республиканы Урунуу, иш бла жалчытуу эмда социальный къоруулау министрствосунда КъМР-ни Правительствоосуну Акъылбалык болмагъанланы ишлери эмда аланы эркинликлерин къоруулау жаны бла комиссиясыны кенешы бардырылганды. Анда былтырны эселлери чыгарылгандыла эмда надзорсузлыкъну профилактикасын кючлендирюуну юсюнден айтылганды. Жыйылууға министр Тюбейланы Альберт эм къауум министрволаны, ведомстволаны, район администрацияланы келечилери къатышхандыла.

МВД-ны келечиси **Аслан Ашхотов** билдиргенге кѳре, былтыр комиссияны эсебинде 279 акъылбалык болмагъан бар эди. Аладан 229 - окуучула, онекиси - урунганла, къалгъанлары уа ишлеге да, окугъан да этмегендиле. Тергеуге дагыда осал халда болган 279 юйор тюшгенди. Алада битеу да 752 сабий жашайды.

Полцияны тийишлы бѳлюмлеринде учѳдѳ аманлыкъчылыкъ этген 259 сабий барды бююнлюкде. Былтыр битеу да 177 бузукълыкъ

ция араланы ишлери энчи мағаналыды дегре болуукъду. Былтыр аллай учрежденилада, сѳз ючюн, «Радуга», «Намыс» деген аралада алты мингге жууукъ сабий солугъанды. Акъылбалык болмагъанлары арасында аманлыкъчылыкъны профилактикасын тамамула амбулаторияла, поликлиникала не мадар

Кѳрмюч

Жаш алимлени проектлери къайсы бѳлюмде да жарарыкъдыла

Россейли илмуну кючюне аталып, Къабарты-Малкъар илму араны Информатика эм регионга башчылыкъ этиуну проблемалары жаны бла институтунда «Робототехника кластерлени бла автоматизацияланган системаланы мурдорларында жер-жерлени терк айнытууну онгары» деген битеуроссей кенеш болганды. Ол эки кюнню барганды эмда аны Илму организациаланы федерал агентствосу (ФАНО), Россейни илмула академиясы эмда Информатика эм регионга башчылыкъ этиуну проблемалары жаны бла институту къурагъандыла.

Кенешни чеклеринде «Интеллект экономиканы къурагъанда эксперт системаланы хайырлануу» деген темаға семинар эмда «Илму жангычылыкъланы эм бийик технологиялы илму жангычылыкъланы Арап Эмиратланы рыногуна чыгарыуу жангы мадарлары» эм «Робототехника кластерлени бла автоматизацияланган си-

стемаланы мурдорларында жер-жерлени терк айнытууну онгары» деген темалаға «тѳгерек столла» къуралган эдиле. Алада къыралыбызны регионларында инновациялы технологияланы синдириуну проблемалары эмда онгары тинтилгендиле.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Эришиуле

Тау лыжалардан Россейни чемпионаты - Элбрусда

Россейни Тау-лыжа спортдан бла сноуборддан федерациясыны бла FIS атлы лыжа спортдан халкъла аралы федерацияны спортну бу тюрлюсюнден эришиуени официалый календарларына кѳре, 15-22 февральда Терс-Къолда Азуу талада тау лыжалардан къыралны чемпионаты бла биринчилиги бардырыллыкъдыла.

Эришиулеге Москва, Санкт-Петербург шахарладан, Москва, Ленинград, Калужск, Мурманск, Кемерово, Новосибирск областладан, Татарстандан, Алтай, Камчатка, Пермь, Красноярск крайладан, Магадан, Къазахстандан бла Словакиядан жюзден аслам спортчу къатышырыкъдыла. Ала кеслерин эм къыйын дисциплиналаға саналган - таудан терк учуп тюшюуде,

супер-гигантда эм суперкомбинацияда - сынарыкъдыла.

Канат жолла, алгынча, ишлерикдиле, алай турнир бардырылган кезиуде «Кругозор-Азуу» жол туристлеге жабыллыкъды. Болсада жолланы экинчи эм ючюнчю кезиулерни адамланы учуз бағала бла кѳтюрлюкдюле.

Учуучу трассаланы хазырлап бир ыйык алға башларыкъдыла. Алада къоркъусузлыкъну Миллет тау-лыжа лига жалчылыкъды, тѳгереклери чыпынла бла бир неча къатлы бегитилликдиле. Техника жаны бла аланы таплыкъларына FIS-дан делегат словакылы **Божич Милан** къарарыкъды.

Эришиуени къууанчы халда ачылыулары 18 февральда 14:00 сағатда болуукъду. Стартла уа эрттенликде онда башларыкъдыла.

Чемпионатны бардырыуға КъМР-ни тау-

лыжа спортдан бла сноуборддан федерациясы, Спорт министрствосу, Элбрус районну администрациясы себеплик этеди. «Север Кавказны курортлары» эм «Курорт Эльбрус» обществоланы официалый партнѳрларыдыла. «Росинжиниринг», «Ресо-Гарантия» страховоу компания, «Ростелеком» общество, «Озон» къонакъ юйлени къаууму, «Альпидустрия» компания эм башхала ахча бла болушукъ этеди.

Алиса ТАРИМ,
Элбрус районну администрациясыны
пресс-службасыны башчысы.

этилгенди. Алагъа 151 акъылбалык болмагъан къатышханды. Быллай ишлени санын бурунну жыл бла тенгешдиргенде, жарыуға, ала 9,3 процентге кѳбейгенди. Асламысы - ючден бири - уручулукъ, гудучулукъ, юйлени тонау эмда машиналары сюрюп кетиу бла байламлыдыла. Ичип терс жолға тургъанланы саны бурунну жылдан эсе иги да азайганды. Наркотиклени хайырланып аманлыкъ иш этген тѳрт шарт болганды.

Ата-аналаға, ала кеслерини борчларын толтурмагъанлары ючюн былтыр 2653 протокол жазылганды. Правогоа къажуу иш этген акъылбалык болмагъанлаға уа - 316. Озгъан жыл полициячыла таматаладан сабийлерине эркинликлерин сыйырырча 13 материал жарашдырган эдиле, алагъа кѳре, тѳртеуленни ишлери эбине жетдирилгенди.

Министрни орунбасары **Елена Романова** айтханга кѳре, социальный къоруулау учреждениланы эсебинде къыйын жашуу болумға тюшген 507 юйор барды. Аланы барында да 1317 сабий ѳседи. Бу юйорлени асламысы толу болмагъанла, къолайсызла, кѳп балалыла неда сакъатлары болгъанладыла.

Быллай шартланы белгилер умут бла специалистле къоркъууу къауумға тюшген юйорлени жокълайдыла, андагыланы жашуу халларин тинтедиле, керек болса, болушукъ тапдырадыла. Быллай жумушланы тамамулауда реабилита-

этенлерини юсюнден КъМР-ни сауукъ сакълау министрлини орунбасары **Асанланы Аслан** билдиргенди. Мында да аслам эс къоркъуууу къауумға кирген юйорлеге бурулганды. Элледе амбулаториялада, сабий поликлиникалада аланы эсепге аладыла. Медицина-психология жаны бла себеплик этиуге да энчи мағана бериледи, аны бла былтыр 411 адам хайырланганды эмда 123 социальный консультацияла берилгендиле.

Наркология диспансерде «Юйор» деген ара ишлегенлей турады. Ичиге неда наркотиклеге алданганлаға уа болушукъға «Ышануу» телефон ыз къуралганды. Былтыр «СПИД-ге, жукъган ауруулаға къажуу эм аланы профилактикасын бардырыу» араға бла республикалы сабий клиника больницаға социальный къоруулау эмда сауукъ сакълау учреждениладан, сора МВД-ны органларындан 199 сабий тюшгенди. Аланы барына да тийишлисича къаралганды. Онсегизин бағарга тюшгенди. Къалган сабийле уа башха социальный эм сауукъ сакълау учрежденилаға жиберилгендиле.

Жыйылууға къатышханла надзорсузлыкъну профилактикасын эмда аманлыкъчылыкъға къажуу ишни кючлендирюуну юсюнден оюмларын билдиргендиле. Жер-жерледе не мадар этерге кереклиси, болумну игилендирюу жоллары да белгиленгендиле.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

Жаш алимлени проектлери кыйсы бөлүмдө да жарарыкыдыла

Ахыры. Аллы 1-чи бетде. ФАНО-ну келечиси Олег Мугин бизге билдиргенча, түбөшүлөдө регионлада робототехниканы айнтыуу онглры сюзюлгендиле. «Бытыр декабрьде РФ-ни Президентни Владимир Путин Баш магыаналы тинтиуени фонду мурундо робототехника ара кырууу юсюндөн указга кыл салганды. Анга көрө, Россейде илмуну бөлүмюн айнтыууга, ол жаны бла тинтиуеге энчи эс бурулуккыду», - дегенди ол.

яны келечиси - инженер-программист **Елизавета Жданович** бизге айтканыча, бу аппаратураны ала Къабарты-Малкъар илму ара бла бирге чыгаргандыла. «Мында роботланы кеп функциялы мультиагент системаларыны бир кесеги кегрюзтюлгенди. Биз алагъа «Квадрокоптер» эмда «Муром» деп атаганды. Биринчиси жерни өнчелеу, карталаны жарашдыруу жаны бла жумушланы толтурады.

бла байламлы проектлени жарашдыргандыла. «Шахарда, элде, районда битеу светофорла бир системага бириктирилдиле. Ала жолда болумну юсюндөн информацияны жыйышдырып, машинала бютунда кеп болган жерледе светофорну ишине тюрлениуле кийирилдиле. Алай бла жоллада пробкалары азайтырга онг боллуккыду», - дегенди ол.

Олег жыйган информация ызы бла «Муромга» бериледи, ол а анга салынган борчлары толтурады. Роботланы Къоруулау министрство, МЧС неда жер бла байламлы халла ючюн жуаппы органла, терек бахчыла, ремонт бла кюрөшгөн организацила да хайрланьырга боллуккыдула», - дегенди ол бизге.

МЧС-ини ишинде хайрланган оборудованига программа да жазгандыла, шахарлада орамлада энергияны агулу хайрланьыуу жаны бла проект да жарашдыргандыла. «Шахарда парковка тапкан бек кыйын ишледен бириди. Алай бизни алимлерибиз бу проблеманы да сюзгендиле. Ала чыгарганды программаны хар адам да кесини телефонуна, планшетине салдырады. Система парковкала да синдириледи. Алай бла бок жерлени машинадан чыкмай табарга онг барды», - деп аны айтканды ол. Владимир Денисенко бизге билдиргенча, алимле шахарда машиналары жоруулерин бир низамга келтириу, парковкалары кыруу

Болсада институтну бирси сейир жаңгылыклары да бардыла. Бытыр алимле РФ-ни МЧС-ине сынау халда комплекс чыгаргандыла, аны ючюн министрствону майдалына да тийишли болгандыла. Компьютер лингвистика жаны бла проектни чеклеринде да Къабарты-Малкъарны эсде тутууу электрон китабы чыгарылганды. «Ол Хорламыны 70-жыллыгына аталганды, анда республикадан Улуу Ата журт уруша кыатышкан аскерчилени юслеринден толу информация барды, ол санда ала кыйда уруш этгенлерини, кычан өлтюрюлгенлерини юслеринден да. Энди хар адамны да Интернетде кесини жууукларыны, танышларыны юслеринден билрге онг барды», - дегенди алим.

уучулары илму-техника чыгармачылыкларыны арасында юйренеме. Илму башчыларым бла бирге кыруашдырылган робот а Марсны юсюнде болган топураккыны, ташланы тинтиуде керекди Робототехника, компьютерле манга бек сейирдиле. Бу арага да ала кыалай кыруалгандарын анылар ючюн келгеме, мындан ары жашаууу да ала бла байламлы этерге сюеме», - дегенди ол бизге.

техника институтта республикадан энта кеп жашла бла кызыла окуйдула. Алай ала асламы Къабарты-Малкъарга кыйтып, мында кеслерине жер табарга сюйгенлерин айтдыла», - дегенди ол бизге.

Алай бла ол кюн институтну кыонаклары кеп сейир затла кегрюге боллукк эдиле. Алимле хазырлаган проектлени эл молкде, МЧС-ни ишинде, кыоруулау бла байламлы жумушлада, планетала аралы тинтиуеле окууна да хайрланьылырга боллуккыду.

РФ-ни МЧС-ини робототехника жаны бла бөлүмюню башчысы **Сергей Цариченко** бизге айтканыча, ол кегрючдө кеп жаңгы зат кегрюди. «Бююлюкдө робототехниканы айнтыуу бютунда магыаналды. Быллай технологияла адамны жашаууна кыркууу болумлада артыкда керекди. Кегрючдө ала кеп сейир затла бардыла, аладан бизни министрствога жараууларын сайларга онгубуз барды», - дегенди ол.

ТИКАЛАНЫ Фатима. Суратла авторнудула.

ЭСЕПЛЕ

Тирнеклик иги тюрлениуле келтиргенди

Тёбен Чегемни жер-жерли администрациясында былтыр элде тамамланган жумушлары эсеплерин чыгарыуу бла байламлы жыйылыуу бардырылганды. Аны ишине район администрацияны башчысы орунбасары Жанкишланы Жагъафар, Билим берюу управленианы башчысы Жанна Арпигуева, кыаум учреждениалары, жамауат биригушени таматарлары, жер-жерли самоуправленианы депутатлары эм эллиле кыатышкандыла.

Администрацияны башчысы **Къонакъланы Илияс** эм алгъа таза суу бла жалчытыуда не мадар этилген билдиргенди. Ол айтканга көрө, былтыр элни амбулаториясына барган бирганы кырк метр чаклы бир кесеги жаңгыртылганды.

Белгилеп кыаргъа сюеме, элде заран жетдирген адамла бардыла. Ала, кышда тышында кранла буламасында деп, сууну дайым жибергенлей турадыла, аны хатасындан а бийик жердеде жашагандыла суу жетмей кыалады. Кеп болмай администрацияны келечилери бла депутатла, элде айланьып, аллайлагы ишине халын аныглаткандыла. Мындан ары да бу жаны бла кез-кылак болуп турурга таукелбиз, - дегенди Къонак улду.

кыыз улу атлы орамлагъа зыгыр кыюулганды. Андан тышында да, биченликке элтген жолла да таппандырылгандыла. Къонакъланы Илияс билдиргенге көрө, орамланы чыракыла бла жарытууга дайым кыйгырылынады. Бытыр аланы алтмыш процентинде бу жаны бла тийишли мадар этилгенди. Орнатылган жаңгы чыракыла ингрде кеслери алларына жанадыла, таң аласында уа өчюледиле. Энтта да кырккы быллай чыпын салырга умут барды.

сабий жюрюйдю. Культура арага музыка аппаратура сатып алганы ючюн ол Махытланы Элдарга ыразылыгын билдиргенди. Жыйылыуда төгөрөкни-башны таза халда тутарга кереклиси да чертилгенди. Сагъынылган кезиуде кир-кипчинки эркиликсиз төгюп турган онбир жер жыйылганды. Элни кесине уа энди айгъа юч кере машина келип, битеу жыйылган багушу тышына ташып турлуккыду.

Жаңгы да шартла

Къошулган, къораган да бар

Бытыр бизни республикада 113,5 миллиард сом багъасына продукция сатылганды. Бурунгу жыл бла тенглештиргенде, ол 4,5 процентге азайганды. Бу шарт багъала кетюрюлгени бла эмда адамлары кыолайлыклары азайганы бла байламлы деп билдиргенди КъМР-ни Промышленность эм сатыу-алуу министрствосундан.

экинчилеринде аны өлчөмү 22,4 миллиард сом болганды. Аш-азыккыдан, ол санда татлы сууладан бла тютюн продукциядан, 55,5 миллиард сом багъасына сатыу этилгенди былтыр. Промышленный товарладан а 58 миллиард сомга. Бурунгу жыл бла тенглештиргенде, ол 98,6 эм 92,7 процент болады.

СЮЗЮУ

Культураны проблемаларын ачыклагандыла

Кеп болмай Май районну администрациясыны юйюнде культура бөлүмю жыйылыуу болганды. Анда саулай да муниципалитетде кыаллай жумушла тамамланганларын эмда былтыр жаңгы жылда кыалай ишле этилгеге керек болганларын юсюндөн айткандыла. Ол жаны бла оюмун районну культура бөлүмюню башчысы Ольга Бездудная докладдына билдиргенди. Ызы бла шахарда бла элдеде орналган маданият юйелери таматарлары селешгендиле.

Майский районну таматары Елена Фёдорова айткандыла. Районда китапханаланы ишлерини юсюндөн Майский шахары ары библиотекасыны директору Ольга Коновала хабарлаганды. Бююлюкдө жаш адамлары кыагытда чыккыган изданилагыга сейирлерин кыозгъарга кыаллай амалланы хайрланьырга кереклиси да айтылганды. Тубешмуде оюмлагъа тынгылагъанларындан сора жууук заманда Май районда культура бла байламлы ишлеге тынгылы кыарварга, ол санда мюлк базаны да жаңгыртарга

керек болганына келишгенди. Жыйылыуу ахырында уа, төреде болганыча, озган жылда культура бөлүмдө эм иги ишленгени, юбилейлери болганды. «Единая Россия» партияны ишине тири кыатышканды белгилегенди. Ала арыларында Май муниципал районну администрациясыны башчысы Александр Кислицынны, Ольга Бездуднаяны, «Единая Россия» партияны бөлүмюню таматары Татьяна Гусеваны саугалагандыла.

кыаум учреждениага эсепте тиригириуу сабийден аурулугуна 12 ыйык болгунчу тошген

Антонина Пиликина

Лилия Клевцова бла

Майский районну таматары Елена Фёдорова айткандыла.

Районда китапханаланы ишлерини юсюндөн Майский шахары ары библиотекасыны директору Ольга Коновала хабарлаганды.

Социальный пособиала ёсгендиле

Быйыл 1 февральдан башлап РФ-ни Социальный страхование фонду бюджетинден төленген социальный пособиалагы кыошулганды. Бизге Фонду регион бөлүмюню пресс-службасындан билдиргендерича, сабий тууганда бир кере төленген ача 15 512,65 сомну тутады. Биринчи балага 1,5 жыл толгунчу ай сайын төленген ачаны бек аз өлчөмү 2 908,62 сомдан аз болмазга тийишлиди, экинчи эмда андан сора тууган сабийле ючюн да 5 817,24 сом бериледи. Медицина учреждениага эсепте тиригириуу сабийден аурулугуна 12 ыйык болгунчу тошген

эсе, анга бир кере төленген пособие 581,73 сомну тутады. Сабий туугунчу эмда туугандан сора да төленген пособие өлчөмү 2016 жылда 2 календарь жылга (2014-2015жж.) орта иш хакыга кере страховой стажын эсге алуу бла тергеледи. Стаж 6 айдан аз эсе, пособие орталык иш хакыны бек аз өлчөмү (МРОТ) бла чекленеди. Эки жылы ичинде иш хакы болмаган эсе негда ол МРОТ-дан аз эсе, айлыкны орта эсеби МРОТ-ха тенг этиледи. Быйыл 1 январьдан иш хакыны бек аз өлчөмү 6 204 сомду.

Бизни корр.

Магомедланы Сюлемен.

Бизни корр.

Бизни корр.

Шимал Кавказ кюн сайын

Кемеле чыгарганды заводну айныууна - бир миллиард сом

Астраханьны кемеле ишлеучю «Лотос» заводну таппандыргыга беш жылны ичинде бир миллиард чаклы бир сом бөлүнюрюккю, деп билдиргенди журналистлеге предпритияны таматарасы кыулугун болжаллы халда толтурган Владимир Кулаков.

- Биз энчи экономика зонаны резидентича федерал законнга көрө, юч жылы ичинде, бек аздан, бу жумушка 120 миллион сом кыоратырга борчлубуз, алай заводха андан кеп ача керекди. Беш жылга программа уа бир миллиард чаклы бир сомгады, - дегенди Кулаков. Ол айтканга көрө, биринчи юч жылда 320 миллион сом кыоратыллыкды, андан 295 миллиону быйыл. Заводда бояучу жаңгы камерала жарашдыргыга, тазалаучу, кесичю, темир бояучу, сварка ызланы жаңгыртарга акыл этедиле эмда темир жарашдыруу жаны бла сервис ара да ачар умтулдула.

Жамауат транспортну маршрутлары азайырыккыдыла

Адыгеяда жамауат транспортну бла электрикаларына фойдалары артыккы улуу болмаган маршрутларын азыраккы этерикдиле. Аны юсюндөн ТАСС-ха регионну кыруулуш, транспорт, жол эм жашуу журт-коммунал мюлк министрствосуну транспорт жаны бла бөлүмюню таматары Сергей Толстиков билдиргенди.

- Иели улоулары саны былтыр беш процентге ёсгенди, алай бирге жамауат транспортну ташулары аз болганды. Республикада кеп маршрутла фойдалары ахырысы бла да чыкмаган кыауумга тошгенди, - дегенди ол. Темир жолда пассажирлени озлыклары ючюн Белореченскден Майкоп бла Хаджохха барган электрикада да жабарга тошгенди - поездде халанда 3,5 - 6,2 процентге толуп эдиле, 4 вгонда кюннге 18 - 30 адам. Бу маршрутда кыоранчла 18 миллион чаклы бир сомга жетгендиле.

Къобанда - кегет сакылаучу улуу хранилище

Краснодар крайда 2016 жылы алынган бери кегет саклаучу экинчи хранилище ачылганды. Регионну Эл мюлк эм жарашдыруучу промышленность министрствосундан билдиргенлерине көрө, анда минг тонна продукция сакылар амал барды.

Элеватор «Ейский агроосюз» эл мюлк предпритияны мурундо ачылганды. Мында жаңгыртылган технопарк, теплица комплекс, кегет эм жюзюм плантацияла, жаңгы технологияла хайырланган бахча да бардыла. Энди предпритияны биринчи жарашдырган продукциясын асырарча энчи жери кыруалганды. Мындан кегетле регионну токенлерине бла курорттарына тапдырылынырыккыдыла.

Десантчыла аскер хазырлыклары кегрюзтюрюккюле

Баш кюн Юг аскер округда аскер хазырлыкка кыараула башлангандыла. Аны чегинде ары Новороссийскден 600-ден артык десантчы сынамларын кегрюзтюрге атлангандыла, деп билдиргенди округну пресс - службасындан.

Бусагытта десантчыла жыйылыула кыруалган жерге жетгенди. Ызы бла ала аны шагырей болмаган полигонга жиберилдикле, деп кыошондыла округда. Юйрениулеге 600 артык десантчы эм 150 аскер техника кыатышырыккыды. Ведомствондан билдиргенлерине көрө, маневрлада Ара аскер округну келечилери да боллуккыдула.

Сайтла жабылгандыла

Дагъыстанда жарым жылны ичинде 100-ден артык сайт жабылганды, деп билдиргенди кенешче асламы информация органла жаны бла министр Азнаур Аджиев.

Белгиленгенча, былтыр июлдан декабрьге дери интернет сьезде экстремизм жаны бла информациялары болган 100 чаклы бир ресурс ачыкланганды, 2016 жылы январыны ахырында ала аны бир кыаууму адамла хайырланмазча этилгенди.

Бизни корр.

Бизни корр.

Бизни корр.

Бизни корр.

Бизни корр.

Бизни корр.

Генпрокуратурада федерал кыоркуусулук жаны бла законлары толтурулгандыла жуаппы, миллетле аралы байламлыла, экстремизмге бла терроризмге кыажуу управленианы таматары Юрий Хохлов айтканга көрө, 2015 жылы ноябринде ведомство Сирияда бла Иракта террорист кыауумла ача хыярга болушлук этип турган 450 чаклы бир ресурсну жапканды.

Трамвай депону кыайтарип умутлудула

Владикавказны администрациясы сюде дау кыагыт жибериге хазырланады. Ол а Север Осетия - Аланияны ара шахарыны властылары шахар трамвай депо бла байламлы сатыу - алуу келишимни дурус кегрюгенлери бла байламлыды.

Республиканы прокуратурасыны пресс - службасындан билдиргенлерине көрө, 2014 жылдан бери депо энчи иеликдеди, ол 2 миллион 970 минг сомга сатылганды. Анда уа хайырланьылмаган улуу майданга, 42 трамвай вагон, 11 троллейбус барды. Учыз багъа бла оборудование эм автомашинала да кетгенди.

Спортну кыыш тюрлюлерини кюнюн белгилейдиле

Невинномысскда 600-ден артык адам эм төрт команда Спортну кыыш тюрлюлерини кюнюн белгилегендиле. Байрам программада фигуристлени сахна тепсеулеринде 2003-2004 жылда туугандыла командаларыны хоккей турнирлери болганды. Буз дворецни майданында биринчи шайбаны Ставрополь крайны физический культура эм спорт жаны бла министри Роман Марков атканды.

- Ставропольде спортну кыыш тюрлюлери терк айны бардыла, алага сейир да улуду. Былай турса, хоккей бла фигурный учу мында спортну профили тюрлюлери болуп кыаллыккыдыла, - дегенди министр.

Азыр беш жылга крайда 68 улуу спорт объект, ол санда Невинномысскда Буз дворец, ишленгенди.

Алгын таулу тишируу дегенде, хапар нени юсюнден барганы белгили эди. Ол тыш көрүмнө заман, жашау болумнамы буздула, жутдула шарт айткан кыйынды. Жангы сыфат а? Не сейир, ол да жокду. Нени тас этгенбиз да биз? Энцилигибизни. Ол айырмалыкты жалаңда кийим угбай, дунягыга көз кырам киреди.

Бизни ата-бабаларыбыз бек уллу жарлык - адам жарлыкты деп көп балага ёсдюрген эселе, бусагытта

лыкларында тюрлениуле болгандыла. Кезиусюз жашаудан кетгенлерибиз сабийлерине, тудуктарына ниет байлыкларын, билимлерин бералмагандыла. Төлүлени араларында байламлык юзюлгенди. Ол жыллада тамырланганды молкно багылау, сыйлау. Хау, таулу тишируула саклагандыла миллетни жок болурдан, чынты таулу тишируулары ахыр төлюсю.

Шёндюю турмуш битеу да халкылары бир бирлерине

тилни нек билмейдиле деп жарсыгына биринчи шахарда жашаган анала сабийлери бла кылайы бир сөлөшгөнлери тинтселе эди. Бек аз. Сёзсюз, тишируу от жагыга кыайтырга керекди. Даража ишледен, кылукуладан, базарладан - юйге, юйюрге. Ызы бла эр кишиге жол берирге борчлудула, ала болсунла башчыла, оноу этгенле, балаланы тутанла да. Ким билсин, шёндю дин ахулуаны саны ёсю барды да, ала болушура эселе уа бу жаны бла

Кыартланы юсюнден айтылганда, кырал юйге атылганла бир-эки адам эселе да, аны бла артык ёхтемленирча туююлду. Нек дегенде юйлеринде жашаганлыкыга, бир-бир абаданланы жореклери кыйналганла турдыла, ала сабийлеринден жорек жылы, сый-хурмет көрмейдиле. Миллет энчилик ма быллай затла бла кетип барады.

Тамата төлюге кырасак, ала жамаутадан уялып, кеслерин бир кепде, ызда тутта эдиле. Ишлемей, элни садакысына жашарга иймене эдиле. Энди уа угбай. Аяклары-кыоллары, саулукулары болганла окуна тынч олтуруп садакы саклайдыла.

Хар адам сыйгенин киеди, сыйгенича жашайды. Алай бир бирден уялмаган, бир бири ючюн жууаплыккыны сезе билмеген жамаутда насысызла, замансыз жоюлуп кетгенле да көп болукдула. Бирлешкен халкыда уа адам, чалмандача, башхаланы ангылаганла, билгенлей, бир бирге кыайгырганла турдыла. Кючлю жамаутда жашаган насыды.

Бусагытта хар таулу элде тынгылы жашла бирлешип, хар жумушу да тамамларга кюрешедиле. Алай аланы кыола-рындан келмеген көп зат барды. Сёз ючюн, малкыр тилге сабийлерин жалаңда ата-анала юйреталыкыдыла, ишлерге да жалаңда ала. Миллет адет-төрелени да халк жюрютмесе, телевизорда көргюзтгенден не файда?

Миллет сезимлерин тас этген халкыла кыруйдула жер башындан. Ёзден адет, бек башы уа - таулула бурундула заманладан келген ызы-кылыгы бла саклансала, бу дуняны ниет байлыккыны бир магыналы кесеги келир төлюлеге ётер, кыалыр.

БАЙСЫЛАНЫ Марзият.

Шагырейлениу

Патриот сезимлени кыозгырган экспонатла

Прохладный шахарны кадет школунда краеведение предметте не заманда да энчи эс бурулады. Акылбалык болмаганланы патриотлык сезимлерин кючлендириуде, Ата журтну тарыхына юйретиуде да ол уллу магыналы тутады, дейдиле аны устазлары.

Дерсе ала, жалаңда юйретиу бла чекленип кыалмай, сабийлени көп социал эм маданият объектлени ишлери бла да шагырейлендирилелле. Тарых-краеведение музей да аладан бириди. Көп болмай школну бешинчи-алтынчи классларыны окуучулары устазлары бла бирге бу культу-

ра араны жоклагандыла. 1943 жылны январь айы прохладначыла белгили датага саналады. Ол кюнде шахар фашистледен кыоруланганды. Музейни башчысы Анна Гаврилюк жаш кадетлеге аланы жерлешлерини - белгили адмирал Арсеней Головкону - юсюнден көп хапар айтханды. Альша Вичиркинни, Мельников кыарындашланы, башхаланы жигитликтери бла да шагырейлендирилелле.

Баям, сабийле кеслери да сезген болурла ол койсюз кезиуде халк душман бла кыалай кыаты уруш этгенин. Адмиралны кители, ушкочка, пулемётла, окъ

тешиклери бла каскала, жигитлик этген тенгшилерини суратлары кадетлени жореклерин кыозгыгандыла.

Шёндюю жаш төлю, насыпха, урушну юсюнден жалаңда киталпадан неча кинофильмледен биледи. Аны себепли музейледе сакланган экспонатла алагыа бютюнда сейир эм багылы көрюнгенлерине сёз да жокду. Кадетле келир заманда айтхылы аскерчиле болурга сыйгенилери жашырмагандыла. Мында айтылган, көргөн затлары уа аланы ол итинулюклерин бютюн кючленгенди.

Бизни корр.

Оюм
Миллет энчиликлерибизни сакылаялырбызмы биз?

тоханасы, машинасы болмаганды кыолайсызлык, ол уллу юйледе уа бир нече эки сабий, аланы кыуанчлары да кафеде, ресторанда этиледиле...

Шёндюю дуняда кеслерин кыара ишге буорурга не кызыла, не жашла сыймейдиле. Ала ташла юсюнде бахчала кыолаганланы сабийлеридиле, тик кыалада бичен этгенлени. Заман тюрлендиреди адамланы, алай бир-бир халкыла энчи ышларын сакылаялдыла.

Сёз ючюн, японлу тишируу греклени хитонун кийсе да, кесилей кыалыкыды. Хиросима бла Нагасакиге атылган атом бомбала японлуланы ёмюрледе унутулмазлык бушуулары болган эсе да, ол битеу халкыны миллет сезимин кючлендиргенди.

Жарсыуга, таулула көчгюнчюлюккю кыйын жылларында адамларын, молклерин тас этгенден сора адет-төрелеринде, кы-

ушатып барады. Жалаңда биз угбай, башха миллетле да тас этгенчадыла энчиликлерин. Кырууп барган тилле, тюрлюторлю адет-кыылыкыла бусагыттадыла дуняны байлыккыдыла. Аланы кете барганлары бек жарсыууду. Бурунгу заманладан келген оюнла, тепсеуле, жырла, жомакыла, таурухла тюнене кюнобюсюн ачыклайдыла.

Энчи тишируулары юслеринден айтханда, ала бюгюнлюкде билимледиле, жууаплы ишледе ахча да ишлейдиле. Алай ол ырысы анга таянырык билеги, жылынырык от жагысы, жорек кыуанчы болалмайды. Кючлю көрюнгенликке, кыалай кыарысузду, кыоруусузду бюгюн тишируу. Көплени инбашларында - юйор кечиндириуно ауур жоюгу. Базарлагыа жюрюген кыайгыладан баш иелерине, сабийлерине да аслам эс буралмай.

Тилле ёчюлюп барадыла. Таулу сабийле малкыр

жарсыуубузга.

Динге көре, юйорню эр киши тутады, алай тиширууну да барды ишлерге онгу. Ол жалаңда президент, прокурор эм иймам болурга эркин туююлду. Сейир шарт: молк эркинликни алып айтсак, тиширууну ырысысы, эрге баргандан сора да, кыруу аныкы болады. Эркегырууну молкю уа сабийлерине, юй бийчесине эм кесине юлешинди. Ол тюзду. Жамаутда ала эмда кырууланганла, сакланганла болурга керекдиле.

Шёндю республиканы битеу интернатларында да барлынырык от жагысы, жорек кыуанчы болалмайды. Кючлю көрюнгенликке, кыалай кыарысузду, кыоруусузду бюгюн тишируу. Көплени инбашларында - юйор кечиндириуно ауур жоюгу. Базарлагыа жюрюген кыайгыладан баш иелерине, сабийлерине да аслам эс буралмай.

БУСАГЪАТДАГЫ КЪАЙГЫЛА

Улутхаланы багыаларын кётюрөдиле

Коррупцияга кыажу кюрешни президент совети 2015 жылда ишини эсеплерин чыгарганды эмда казнага сууук кыол жетдириуно жолун кесиюно жангы амаларын белгилегенди. Алай, жарсыуга, урлака чиновниклени жок этер амал болмаганын жашау көргюзтуп турады.

Кюрешчиле да аладыла

Россеини Следствие комитетинде халккыны аузуунда болган коррупция ишлени тинтиу ахырына жете келеди деп ийнандырырга кюрешедиле. Сёз ФСИН-ни алгыннгы башчысы А.Реймерни (следствие билдиргенича, ол 2,7 миллиард сом урлаганды), Сахалин областкыны алгыннгы губернатору А.Хорошавинни (5,6 миллион доллар, дагыда бир кере уа 15 миллион сом улутха алганды), Комини алгыннгы башчысы В.Гайзерни (бюджетте 1,1 миллиард сомга заран тюрюргенди) юслеринден барады.

Хорошавинни иши тинтилгенде уа, дагыда бир шарт ачыкланганды - шахар думалы депутатка кандидаттан улутхагы 27 миллион сом алганды. Алайды да, анга сюд этилгинчи энтта да бир кесек сакларга тюршерикди.

Бек сейири уа - аллай ишле башха жер-жерли начальниклеге дерс болмагандыла. Сёз ючюн, Феодосияны мэри Д.Щепетков 300 миң доллар ала турганлай тутулганды. Ма аллай бирди Кырымда жер участканы арендагыны юсюнден келишимни болжалын созууну юсюнден кыагытха кыол салынуу багыасы. Аны иши да алыкыа сюдге жетмегенди.

Нижний Новгороду Россиушествосуну алгыннгы оюночусу А.Бухаровха уа сюд оюноу чыгарганды: колонияда 10 жыл турурга эмда тазирге 385 миллион сом төлерге. Ол а жер ючюн хуржунна 5,5 миллион сом салырга умут этген эди.

Кырал казнага суганаклык этмеген жокду. Восточный космодрому кырулушунда миллионла бла урлагандыла, кырал корпорациялада, Эсеплеучю палатаны тинтиулерин ачыклаганга көре, миллиардла бла ахчаланы казнага жет-

дирмейдиле. Комиде УФСИН-ни таматасы уа темир-бетон жолу 50 километрин бузарга бла чыгарырга «себеплик этгенди» (зараны - 6 миллион сом).

Экспертле айтханга көре, кризис коррупционерлеге да кыатылганды: ала урларча ахча азырак болганды. Алай чиновникле тараканла

Комини алгыннгы башчысы В.Гайзер (1,1 миллиард сом), Сахалин областкыны экс-губернатору А.Хорошавин (5,6 миллион доллар), ФСИН-ни алгыннгы башчысы А.Реймер (2,7 миллиард сом) сюдно оюун сакылайдыла.

кибикдиле, сындырылып тешик тапмай кыоймайла. Энди улутхаланы багыаларын кётюрөдиле. Сёз ючюн, Самараны полициясыны таматасы генерал Солодовниковну төргеулереине көре, областыда улутханы орта ёлчеми 2015 жылда 7 кереге ёсгенди - 44 миң сомдан 313 миң сомга дери.

Коррупция бла кюреширге борчлу болганла окуна улутха алырга жайиргенмейдиле. Ставропольеде МВД-ны экономика кыоркысуздук эмда коррупцияга кыажу кюрешни бёлюмюно таматасы бюджетден ахча урлаганны башын жулур ючюн 400 миң сом ала турганлай тутулганды! Аны Томскда нёгери да тюз ма аллай сылтау бла 1 миллион кыоолу болурга умут этгенди.

Кыажымаганды уа улутха алгандылары бла кыалмай, бюджетте да сууук кыол жетдиредиле. Саулай алганда, былтыр казна ахчаны аясуз

жойган чиновникле кыралны 40 регионунда ачыклангандыла. Ала кеслерини жашауларын монг, тынчылыккы да этер ючюн 2,5 миллиард сомдан артык кыоратхандыла!

7-8 миллион сомлук машинала, самолётлада учуу, банкетле, саугыала (бир кыаламга 35 миң, виски кыарча бокалагыа 15 миң), Офисдеги мебель окуна айырмалы болурга керекди. Шинтиги 250 миң, столу 3-4 миллион, диваны 559 миң...

Кыоранчланы алай жашырадыла, сынаулу экспертле оку-

керекди, деп алай кыарайды.

Казнаны жартгысы - тышында

Думада чиновниклени жууукларына бизнес бардырырга эркин этмеген законопроектни жангыдан жарашдыргандыла. Аны мураты - чиновникле кылукуларына жууукларына тапплыкыга хайырланмазча этиуду. Сёз ючюн, биринчи болуп Эл мюлк министерствону башчысы А.Ткачёвха соруула берилгендиле. Кырал Думаны депутаты Александр Хинштейн министр эл мюлкде

кыоранчланы алай жашырадыла, сынаулу экспертле оку-

керекди, деп алай кыарайды. Казнаны жартгысы - тышында. Думада чиновниклени жууукларына бизнес бардырырга эркин этмеген законопроектни жангыдан жарашдыргандыла. Аны мураты - чиновникле кылукуларына жууукларына тапплыкыга хайырланмазча этиуду. Сёз ючюн, биринчи болуп Эл мюлк министерствону башчысы А.Ткачёвха соруула берилгендиле. Кырал Думаны депутаты Александр Хинштейн министр эл мюлкде

Англия бла Франция нацистле бла келишим тауусханларын сакынырга сыймеучюдоле

-Запад СССР-ни Германия бла бир бирге чапмауу юсюнден келишим этгени ючюн дайым да терслегенди турады: «Адам ашаучу бла оноулагыа кыол салганды» - деп. Совет Союздан башхала да этгенди да алай.

Хау. 1930 жыллада келишимле этиу төреге айлануу эди. Уруш ачмауу юсюнден совет-герман договорга уа 1939 жылда 23 августта кыол салынган эди. СССР уллу геополитика оюнда Германия бла келишимге барысындан да арта кыол салганды. Аны да амалсыздан этгенди. Лондон бла Париж аны ырыбынга тыйып тохтаган эдиле сора уа.

Ол кезиге нацист Германияны Польша, Великобритания, Франция бла да аллай келишимлери болган эди. Ма бюгюнлюкчө, 1930 жыллада да, Запад кесин экили жюрюткенди. Бир бирге чапмауу юсюнден совет-герман договорга Молотовну бла Риббентроп пакты деп атаган эдиле. Гитлерчи Германияны тыш кыралла бла ишлерини министрини аты огурусузлугу бла айтылганды. Нюрнбергдеги трибуналны оно-

бизнес бла кюреширге сыймеучюле жууукларына не амал этгенин билдирге сыйгенди. «Губернаторланы асламысыны кыаршы жуууклары регионларында уллу бизнесменледиле, -дейди законопроектни башламчысы, Кырал Думаны депутаты Вадим Соловьев.- Коррупция амал бла бизде бюджетни жартгысы урланады. Чиновникле не жууукларына жазылган бизнесден неча кырал кылукулундан бирин сайласынла деп, биз сёзюно алай салабыз. Ахуларынны тизмелерине уа абадан сабийлерин, ата-аналарын, кыарындашларын, этечлерин да кыошарга тийишлиди. Алай бизни ол тозетулерибизге Федерация Советде эмда башчылык этген партияда кыажу сюелгендиле».

Екатерина БАРОВА. «Аргументы и факты» газет.

Тарых дерсе

Гитлерни кыолун тутуп Западны бачамалары саламлашкандыла, терс а Сталин болуп чыгыды

1934 жылда январьда Польша гитлерчи Германия бла бир бирге уруш ачмауу юсюнден келишимге Европада биринчи кырал болуп кыол салган эди. Ызы бла уа Англия эмда Франция алай этгендиле. Да сора Гитлер бла бир тили болганды деп, СССР-ни нек терслейдиле? Бу соруга Зиновьев клубха кирген тарыхчы Олег Назаров жууап береди.

Англия бла Франция нацистле бла келишим тауусханларын сакынырга сыймеучюдоле

-Запад СССР-ни Германия бла бир бирге чапмауу юсюнден келишим этгени ючюн дайым да терслегенди турады: «Адам ашаучу бла оноулагыа кыол салганды» - деп. Совет Союздан башхала да этгенди да алай.

Хау. 1930 жыллада келишимле этиу төреге айлануу эди. Уруш ачмауу юсюнден совет-герман договорга уа 1939 жылда 23 августта кыол салынган эди. СССР уллу геополитика оюнда Германия бла келишимге барысындан да арта кыол салганды. Аны да амалсыздан этгенди. Лондон бла Париж аны ырыбынга тыйып тохтаган эдиле сора уа.

Ол кезиге нацист Германияны Польша, Великобритания, Франция бла да аллай келишимлери болган эди. Ма бюгюнлюкчө, 1930 жыллада да, Запад кесин экили жюрюткенди. Бир бирге чапмауу юсюнден совет-герман договорга Молотовну бла Риббентроп пакты деп атаган эдиле. Гитлерчи Германияны тыш кыралла бла ишлерини министрини аты огурусузлугу бла айтылганды. Нюрнбергдеги трибуналны оно-

уу бла ол этген аманлыклары ючюн асмакыга асылганды. Ма аллай адам СССР-ни наркомна ишеклик туудурады, аны аман бетли этеди, алай эсе уа - кыралны да.

Алай а 1938 жылда 30 сентябрьде Адольф Гитлер бла Великобританияны премьери Невилл Чемберлени араларында кыол салынган тюз аллай документте уа инглизиле Гитлерни бла Чемберлени пакты деп бир заманда да айтмайдыла, келишимде эки адамны кыол ызы болганларына да кыарамай. Германия бла договорга 1934 жылда январьда окуна кыол салган полякыла да анга Пилсудскийни бла Гитлерни пакты деп бир да атамагандыла. Атарга уа тийишли эди. Гитлер бла кыолун тутуп Иосиф Сталин угбай, Польшаны, Великобританияны бла Францияны башчылары саламлашкандыла. Ма ол шартны жашырырга кюрешеди Западны пропагандасы. Алай а чюйюно машокда жашыраламзаса.

-Латвия бла Эстония да 1939 жылда жайда Гитлер бла келишим этген ушайдыла да?

-Прибалтика республикалары жалынчакысызлык заманлары тауусула турганларын барысы да ангылап, геополитика оюнда аланы хайырлангырга кюреширкидиле. Ким? Германияны, СССР-ми - ма ол белгисиз эди. Прибалтиканы халккы ол заманда СССР-ге да, Германияга да угбай дегенди. Алай ахыр оюнуу бизнесменле этгендиле. Ала немислиени сайлагандыла. Нек дегенде анда энчи иеликке жол бергендиле, СССР-де уа аны унамагандыла.

Ол себепден 1939 жылда 7 июнда бир кюнню ичинде кыабил этилгендиле Эстонияны бла

Латвияны Германия бла келишимлери. Немислиле Прибалтикага заманларын кыората да турмагандыла. Сёз ючюн айтханда, көп болмай Обама да Прибалтиканы башчылары бла тюз ма ол халда сөлөшгенди. Заманын тас этмесе ючюн, аланы ючюсюн да Вашингтонга чакырыганды.

Европадан юлюш алырга полякыла да итингендиле

-Полякылагыа Германия бла келишим не затха керек эди?

-Польша жангыдан 1918 жылда кыураганды. Ары дери 123 жылны ичинде аллай кырал картада болмаганды. Жалаңда Биринчи дуняа урушну хайырындан полякыла кыраллыклары кыайтаралгандыла. Айхай да, олсагыт чеклени юслеринден даулашпа чекмай кыаламгандыла. Варшава 1772 жылда Польша биринчи кере бёлюннген кезиге дери чеклени кыайтарырга умут этгенди. Аны кыоншулары уа анга кыажу сюелгендиле. Ахырында 1918 жылдан башлап 1922 жылгыла дери полякыла барысы бла да жол болгандыла: чехле, украинлыла, немислиле, литовчула бла да.

СУРАТДА: Европаны Мюнхенде фашист Германия бла тиллешую жашырылык болмаганды. Аны кыой, кыуанчлы халда бардырылганды. Кыарачыгыыз, британлы премьер Чемберлен (онг жанында экинчи) немислиени тыш кыралла бла ишлерини министр Риббентроп бла (ортада) эмда Гитлерни кеси бла тизгин сюелген нацист аскерчилени кыатлары бла нечилик атлап барады.

Ахыры 4-чю бетдеди.

Гитлерни кьолун тутун Запады бачамалары саламлашкандыла, терс а Сталин болун чыгъады

Ахыры. Аллы 3-чю бетдеди.

1920 жылда апрельде Польшаны Совет Украинага чабыуулук этгениден башланганды совет-польшалы уруш. Польша Запад Украина бла Запад Беларусу уучлагъанды. Германия бла келишим этип а Чехословакияга да чапханды. Алай бла кесине Тешин, Силезия, Орава эмда Спиш районлары кьохшанды. Башхача айтханда, Германия эмда Венгрия бла бирге Чехословакияны бёлюуге кьатышханды.

-39-чу жыллада Гитлер бла келишимлеге асламысы кьол салгъандыла. Ол а бедише саналмагъанмыды?

-Аны кьой, «запад демократияла» эмда Польша бла Италия Гитлер бла договорлагъа уллу ыразы болун кьол салгъандыла. Ол политика Мюнхендеги тиллешиуге келтиргенди. 1938 жылда 29 сентябрьде Гитлерни излеми бла анга Италиядан Бенито Муссолини, Великобританиядан Чемберлен, Франциядан да Эдуард Даладье учун келгенди. Ма ол тертеулен этгенди Чехословакияны оюун. Мюнхенде сёлешиуледе уа не Чехословакияны, не СССР-ни келечилери болмагъандыла.

1939 жылда, Москвада Риббентроп бла догворгога кьол салыннганда, Сталин 11 ай андан алгъа Мюнхенде не болгъанын бир да унутмагъан эди. Европаны оюну СССР-сиз этилгенди. СССР кьоркьууузулугъун кючлендиреде дегенде уа Западдан алай бир кир кьуюлду!

Молотовну бла Риббентропну пакты СССР-ни кьутхаргъанды

- Ол кезиуде Сталинни андан башха амалы жокъ эди, Гитлер бла бир бирге чапмауу юсюнден келишимге ба-

рысы да кьол салгъандыла, жангыз да биз кьалгъан эдик деп, бирле алай айтадыла.

-Хау, ол алай болгъанды. СССР ол документге кьол салмай кьойса да, Гитлер Польшага чапмай кьаллык тийюл эди. Алай этерге ол апрельде окьуна айтхан эди. Германия Польшага уруш ачарыгына, аны терк окьуна ууатырыгына да сёз да жокъду. Ызы бла уа Запад Украинаны бла Беларусуну жерлерине сугъанаклык этерик эди, ала СССР-ге кьошулмасала эдиле. Германияны эки мураты болгъанды - аланы ууучларга неда Украинаны ётюрюк кырал кьууаргъа. Кьалай-алай болса да, СССР-ге чабарга онг чыгъарык эди.

-Урушну аллында Гитлер бла этилинген ол келишимден кимге не хайыр чыккъы?

-Гитлерге барысындан да тап тюшгенди. Французлаулага -зукку чибин. 1930 жылда ала инглизилени ызларындан аланы жете-жетмез алай созулуп баргъандыла. Британия -айырыкамлада, Франция уа тюз да Гитлерни кьатында болгъанларын да анылап тургъанды. Полякыла артыкыда уллу телилик этгенди. Уруш башланса, Британия бла Франция болушуркьуде деп, Варшава алай умут этгенди. Ала уа Германияга уруш ачабыз деп билдиргенди, ачхан а этмегенди.

-Совет Союз а?

-СССР-ге да бир затла жетгенди. Ол заманни да созгъанды, кьошакъ жерле кьолду да болгъанды. Кьызыл Аскер куч алгъанды. Запад Украинаны бла Беларусуну

1939 жылда кьайтарылгъан жерлери да бизни ата-бабаларыбызга 1941 жылда душманнга кьажаргъа сөөлгерге себеплик этгенди. 1939 жылда Германия Польшаны ууучласа эди, 1941 жылда вермахтха Москвадан Ленинградха жол кьысхаракъ боллукъ эди.

Советлени ууатыу эди фюрерни мураты

-Гитлер ол келишимлеге кьол салгъанында, алага бир тюрлю магъана бермегенди дейдиле, алаймыды?

-Аны юсюнден ол төгериндеги айтун болгъанды. 1939 жылда 11 августда уа Данцигде Миллетлени Лигасыны комиссары Карл Буркхардха былай дегенди: «Мен этген мадарланы хар бири да орусулагъа кьажаргъа бурулдула. Запад аны аныламазча тели эсе, аны кьөрмезча сокур эсе, манга орусула бла бир тилли болурга. Западны ууатырга, андан сора уа бизни Совет Союзга уруш ачарга тюршериди».

-Да сора СССР-ни терсегенле тарыхны билмегендени этдиле алай?

-Запад АБШ-ны башчылыгында кеси муратларына жетерге кюрешеди. СССР-ни Германия бла бир тизмеге салурга, аны Экинчи дуня урушун ачханлары ючюн терсленгенлени санына кьошарга итине, Россейни геополитика статусун тюрлендирге умут этеди.

Дмитрий СМИРНОВ,
«Комсомольская правда» газет.

Сочиде Олимпиаданы кьыш оюнла бла эсте тюшюргендиле

Сочиде кьыш Олимпиада оюнла ачылып бардырылгъанлы ыйых кюн эки жыл толгъанды. Аны бла байламлы Нальчикни культура эм солуу паркында КьМР-ни волонтерларыны «Кьатындагынг болуш» эмда «Спорт совет» жамауат организацияла кьыш спорт оюнла кьурагъандыла.

Алага республикада болгъан бийик эмда энчи орта окьуу юйледен алтымышдан аслам студент да кьатышхандыла. Быллай огурулу ишни биринчи кьурагъанла уа Галина Карсакова, Альбина Бербекова, Екатерина Суркова эмда Алим Сижажевди. Ала «Новые лица» федерал проектни жашауда бардырырга тири кьатышдыла.

Эсигизге салайык: бу проект граждан кез кьарамлары болгъан, жамауат, илму, коммерциялы неда политика магъаналы башламчылыкъла этген жаш адамланы бирикдиреди, граждан обществовну айнытыуга бурулду. Бююнюлукде аны тизгинлеринде 5803 адам барды.

Солуу паркта «Чай юйчюкю» кьатында спорт эришмеле башлангынчы иги кесек алгъа жарыкъ жырла узакъга эшитиле эдиле.

Алайга келгенле уа суукъда апчымаз ючюн, төпсеген да этгенди. Сагъат онекиде уа оюнла башландыла. Алайга жыйылгъанланы алларында «Кьатындагынг болуш» деген жамауат организацияны таматасы Алим Сижажев, Альбина Бербекова, Галина Карсакова да сёлешгенди, ала спорт жаш адамны жашау негери болурга кереклисин чертгенди. Мындан ары да быллай ишле бардырыла турлукъларын айтхандыла.

Оюнну (квестни) кезиунде спортсменле алага берилген борчланы физкультураны амаллары бла тамамлагъандыла, андан сора уа, Абхазия майданга келип, кьыш спорт оюнланы байрамын анда, ачык кёкню тюбюнде, буз катокда уллу флешмооб бла бошагъандыла. Хорлагъан командала РФ-ни Олимпиада комитетини эмда КьМР-ни Спорт министерствосуну грамоталарына, дипломларына да тийишли болгъандыла. Эм шыйла саурга уа - кубок - Кьабарты-Малкьар кьырал университетни командасына жетгенди. Аны алага министрствосуну келечиси Тюбейланы Мурат бергенди.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

БОКС Спортчулары бла тренерлени хурметлерине жоралап

Элбрус районну ажымлы ёлген спортчуларыны бла тренерлени хурметлерине Тьрынауузу В.А. Губанов атлы спорт-саулукъ кючлеу комплексинде боксдан ачык турнир бардырылгъанды. Анга 2001-2006 жыллада туугъан жашчыкыла кьатышхандыла.

Кеслерини жыл сан эм аурулукъ категорияларында Жанкуланы Мухаммат, Бичеккуланы Ислам, Атмырзаланы Аслангерий, Ностуланы Хажи-Омар, Энейланы Арсен (Кёнделен); Малкьарланы Алим, Жаппуланы Мурат, Ахматланы Батыр (Лашкута); Тамбийланы Алихан бла Тамирлан, Акшаланы Азрет, Локияланы Гурам (Бабугент); Мисирланы Омар бла Расул (Огъары Малкьар); Афашокъаланы Расул (Былым); Казбек Лигидов бла Хочуланы Казбек (Тьрынаууз) хорлагъанлыла.

Анатолий ТЕМИРОВ.
СУРАТДА: хорлагъанланы кьаууму.

ДЗЮДО Тёрт майдал да бизни жерлешлирибизде

Нальчикде Универсал спорт комплексе РФ-ни Саууланган кючлерини саугъаларына битеуроссей эришмеле бардырылгъандыла. Алага Шимал Кавказны регионларындан, Москвадан, Тыва Республикадан бла Астрахань областьдан 150-ден аслам адам кьатыш-

ханды. Анда Кьабарты-Малкьардан спортчула тёрт майдал кьытхандыла. «Алтынны» Муртаз Шериев алгъанды. Альбина Бичоева, Мусукланы Исмайыл бла Исхакъ доммакъ призёрла болгъандыла. Хорлагъанла энди мартны аллында Дондагы Ростовда кьыралны биринчилигинде тутушуркьудула, деп билдиргенди КьМР-ни Спорт министерствосуну пресс-службасындан.

Бизни корр.

Кьабарты-Малкьар Республиканы Басма эмда асламлы коммуникацияла жаны бла кьырал комитетини коллективи комитетни кьуллукъчусу **БОНДАРЕВ Николай Леонидович**е аппасы **ЛУНЕВ Николай Николаевич** ауушханына бушу этеди эм анга кьайгы сёз береди.

Ахшы төреле

Кьууанчны керелеген бирлешу

Кючгыгыш орузламага кёре быйыл Жангы жыл 8 февральга тюшеди. Азиялы кьыраллага ол бек уллу кьууанчы, ала аны онбеш кюнню кенг халда белгилейдиле.

Шабат кюн анга атап Кьабарты-Малкьарда корейлиени «Самчели» миллет маданият аралары Культура фондда тюбешиу кьурагъанды. Анга республикада татар, эбизе, чойют, украин, эстон, белорус, грек, дюгер, эрмен эмда башха халкъланы келечилерин чакьыргъандыла. Араны башчысы Светлана Пак жыйылгъанланы алгышлал, бу байрамга азиялыла кьалай тюбегенлерини юсюнден тынгылы хапар айтханды.

Эрттенликде сабийле жыйылып, абаданланы алгышлайдыла. Тюше уа хар ким ёлгенлерин эсгереди, саусуларын жокълайды. Ингирликде таматала сабийлеге эм жаш адамлага саугъа берип, Жангы жыл бла алгышлайдыла.

Хант кьангаларына корейлиле «памны» (кьуурулгъан эмен чертлеуок), «ютну» (карамель), «ттан-ккон» (кьудоруладан этилген азык), чабакъдан бла принчден ашланы, дагыда тюрлю-тюрлю татлы азыкъланы саладыла. Столгъа бек алгъа юйно таматасы олтурады. Ауузланыуу аллында хар ким да полгъа чёгюп, юч кере баш иеди. Ашап бошагъандан сора абаданла корейли чагырын

Корейли маданият араны башчысы Светлана Ким.

Байрамны экинчи кюнунде уа юйде болгъан аяк кийимни букьудурдыла. Жин келип, сабийлени чурукъларын кийген этерикди, алай бла юйюрге насып боллукъ тийюлдю деген магъанада. Межамны ичине жин кирмесин деп кьабакъланы аллына саламдан жип этип тартадыла, анга кирген эшикке уа иничке чалдиш тагъадыла. Жин анда тешиклени санап бошагынчы танг атарыкды деген магъанада.

Ол кюн Культура фондха келген кьонакыла корейли жерлешлирибизни байрам бла кьызыу алгышлагъандыла, саугъала да бергенди. Май райондан «Феникс» эмда «Майчанка» сабий юлгюлю жыр-тепсеу ансамбльле, дагыда Варвара Чиндяйкина, Виктория Костяшникова, Алина Ворквасова, Татьяна Хагажеева, Оксана Хаширокова, Екатерина Цой да жырлары, тепсеулерини бла да кьууандыргъандыла. Тюбешиуно ахырында уа келгенле миллет ашарыкыла бла сыйлангандыла.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.
Суратланы автор алгъанды.

«Феникс» ансамбль.

-Корейда, дегенди ол, - хар ким да ол кюн юйюрге бла бирге болурга итинеди. Ууакъ аманлыкъ этип, тюрмеге тюшгендени окьуна бир нечча кюннге жибердиле. Ол кезиуде жолоучу кьонакъ юйге келсе, аны меси ушжууур, кече кьалгъан жер ючюн да хакъ алмайды.

ичерге олтурадыла. Сабийле хар келген эр кишиге баш ийип турурга керекдиле. Аны ючюн ала кёгетле, чертлеуокле, ууакъ ахчала бла да саугъаланадыла. Келгенле, бирден гюрен олтурууп, Аллахдан насып, тынлыкъ, саулуку, ырахатлыкъ тилейдиле. Кьызыла бла кьара кийгенле кьонакыла бармайдыла.

УЧРЕДИТЕЛЪЕ: КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

Баш редактор
АТТАЛАНЫ Жамал

РЕДАКЦИЈЕГИЯ:
ЖАНГОРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редактору орунбасары)
ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редактору орунбасары)
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь)
ТИКАЛАНЫ Фатима
(жамауат-политика жашау бёлюмю таматасы)

ТЕЛЕФОНЛА:
Редактору приёмный - 42-63-01.
Баш редактору орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82.
Жууаплы секретарь - 42-66-85.
Секретариат - 40-93-62, Корректорла - 42-63-52.

РЕДАКЦИЈАНЫ БЁЛУМЛЕРИ:
Жамауат-политика жашау - 42-67-68, 42-24-02.
Культура - 42-75-82.
Социальный-экономика - 42-66-73, 40-59-18.
Жангылыкъла эм спорт - 40-39-93, 42-66-71.
Окьуучула бла байламчыкыла журютуу эм реклама - 42-37-94.
Энчи корреспондент - 42-68-72.
Тилманча - 40-28-97. Бухгалтерия - 42-30-87.
Операторла - 40-28-49, 42-39-65.

Редакция авторла бла кьагъат журютемейди. Кьол жазмалага рецензия этилмейди эм ала артка кьайтарылмайдыла.

Газетде басмаланган материаллада айтылгъан оюмла редакцияны оюму бла келишимге боллукъдула. Алада айтылгъан хар зат ючюн

Россей Федерацияны Басманы юсюнден законну тийишлиликде материалланы авторлары кеслери жууаплыдыла.

Редакция авторладан 400 газет тизгинден (машичка бла жазылган 5-6 бет) кёпню алмайды.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркинликлерин кьоруулауу жаны бла Кьабарты-Малкьар регион инспекцияда 1994 жылда 14-чю июнда регистрация этилгенди.

Регистрация номер—Н—0066. Индекс - 51532

Газетни басмагъа КьМР-ни Басма эмда асламлы коммуникацияла жаны бла кьырал комитетини компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет «Тетраграф» ООО-ну типографиясында басмаланганды. Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 33

Газетлени ислерине тапдыруу ючюн КьМР-ни почта связыны федеральный Управлениасы жууаплыды. Телефонла: 76-01-28, 76-01-10

Газетлени розницага сатуу ючюн КьМР-ни «Роспечать» акционер обществовсу жууаплыды. Телефон: 42-69-34

Номерге графикте кёре 19.00 сагъатда кьол салынады. 20.00 сагъатда кьол салынганды

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГАРГЪАНЛА:
Жангоразланы Нажабат - дежурный редактор;
Кетенчиланы Зульфия - жууаплы секретары орунбасары;
Зезаланы Лида - (1, 2 - чи бетле),
Гезяланы Валентина - (3, 4 - чю бетле) - корректорла.
Тиражы 2050 экз. Заказ № 172
Багъасы 10 сомду.

РЕДАКЦИЈАНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЪНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар,
Ленин атлы проспект, 5
электрон почта:
elbor_50@mail.ru